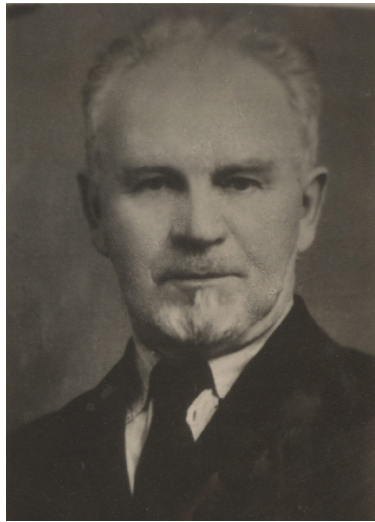

УДК [930.253:929Лисицин](477.51)

Н. М. ЛОБАНОВА*

ХУДОЖНИК І ПЕДАГОГ ІВАН ЛИСИЦИН (за документами Державного архіву Чернігівської області)

На основі архівних документів висвітлено життєвий та творчий шлях художника і педагога Івана Васильовича Лисицина, який відіграв важливу роль у культурному житті Чернігівщини.

Лисицин Іван Васильович.
1955 р.

*Держархів Чернігівської обл.,
ф. Р-1375, оп. 1, спр. 5, арк. 6.*

Ключові слова: І. В. Лисицин; художник; скульптор; педагог; Чернігівський учительський інститут (Чернігівський інститут народної освіти); Товариство чернігівських художників; особовий фонд.

Державний архів Чернігівської області з повним правом пишається багатим зібранням особових фондів знаних чернігівчан – художників, письменників, поетів, освітян, краєзнавців, передовиків виробництва, ветеранів Великої Вітчизняної війни, Героїв Радянського Союзу тощо. Серед них – особовий фонд педагога, живописця, скульптора Івана Васильовича Лисицина (1888–1958), який налічує 37 од. зб. за 1897–1963 рр.

Народився майбутній художник 19 серпня 1888 р. у с. Добрино нині Лотошинського району Московської області в сім'ї селянина-бідняка. За національністю – росіянин. Згодом батьки переїхали у Сергієв Посад, який здавна відомий Троїце-Сергієвим монастирем (засн. 1377 р. преп. Сергієм Радонезьким, з 1774 р. – Лавра), а також широко розвиненими кустарними народними промислами: художнє різьблення по дереву та виготовлення дерев'яних іграшок. Тут пройшли шкільні роки Івана та навчання у міському художньому училищі. У 1904 р. він вступив до Імператорського Строгановського Центрального художньо-промислового училища (нині – Московська державна художньо-промислова академія імені С. Г. Строганова). Оскільки юнак мав гарні здібності, 6-річний курс навчання був пройдений ним за 5 років. Після завершення курсу навчання на відділенні скульптури

* Лобанова Наталія Михайлівна – заступник директора Державного архіву Чернігівської області.

Картина
І. В. Лисицина
“У фашистській
тюрмі”.
1943 р.
Держархів
Чернігівської обл.,
ф. Р-1375, оп. 1,
спр. 12, арк. 40.

отримав звання вченого малювальника з правом викладання малювання в середніх навчальних закладах.

Мистецьке та викладацьке середовище Чернігівщини кін. ХІХ–поч. ХХ ст. формували як місцеві, так і приїжджі вихованці художніх навчальних закладів (переважно міст Москви, Петербурга, Києва). Один із них – Іван Васильович Лисицин, який після закінчення навчання був направлений на роботу в м. Чернігів викладачем малювання, ліплення і чистописання в жіночу гімназію, де працював до 1917 р. Прагнучи ознайомитися з новими, тогочасними методами викладання малювання, креслення, ліплення і чистописання, у 1912 р. він навчався на літніх додаткових курсах для вчителів малювання в малювальних класах О. М. Смирнова в м. Санкт-Петербурзі¹.

У подальшому Іван Васильович викладав малювання і креслення у школах № 3 (1917–1928 рр.) та № 16 (1939–1941 рр.) м. Чернігова. Був одним з ініціаторів відкриття в Чернігові учительського інституту (нині – Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка), де й розпочав працювати у 1916 р., спочатку поєднуючи цю роботу з роботою у школі. З 1928 р. обіймав посаду викладача образотворчого мистецтва та креслення Чернігівського інституту народної освіти, створеного на базі учительського інституту. Працюючи в інституті (до 1937 р.), навчався заочно на соціально-економічному факультеті цього ж вишу, який закінчив у 1935 р. З цього року, перебуваючи на посаді доцента, І. В. Лисицин викладав економічну та фізичну географію на географічному та історичному факультетах та креслення на фізико-математичному².

Залишивши педагогічну діяльність у 1937 р., розпочав працювати художником спочатку в кооперативній художній артілі “Кисть” (до 1941 р.), у 1944–1945 рр. очолював художню майстерню при Чернігів-

ському відділі у справах мистецтв облвиконкому та у 1945–1948 рр. – художньо-виробничу майстерню Українського художнього фонду³.

І. В. Лисицин багато років (з 1914 р. до 1952 р.) керував художніми студіями та гуртками: при Чернігівському товаристві художників, обласному Палаці піонерів, міській школі № 16, педагогічному інституті. Він – член (від 1914 р.) і голова (1948–1949 рр.) Товариства чернігівських художників, член (від 1926 р.) і голова (1930–1932 рр.) чернігівської філії Асоціації художників Червоної України, член Спілки художників УРСР (1945)⁴ та її уповноважений по Чернігівській області (1945–1957 рр.).

Під час окупації Чернігівщини нацистами працював у приватній майстерні О. Миклашевського з виготовлення вивісок. Як свідчать документи, у цей період допомагав партизанам, за що був заарештований.

У повоєнні роки Іван Васильович неодноразово брав участь у художніх конкурсах та конкурсах проектів пам'ятників, обласних та всеукраїнських виставках. На одній з них (у 1952 р.) став лауреатом Другої премії за ілюстрації до творів М. В. Гоголя “Ревізор”, “Шинель”, “Сорочинський ярмарок”. Окремі роботи І. В. Лисицина придбані Чернігівським історичним музеєм.

У своєму творчому доробку І. В. Лисицин мав також скульптури, виконані ним із дерева, глини, мармуру, гіпсу. Найвідоміші з них – “Голова старця” та “Портрет дівчини”. Але під час бомбардування м. Чернігова згоріла квартира художника, де й загинула більшість його робіт.

Як знавець скульптури, Іван Васильович читав популярні лекції для робітників та молоді на теми “Боротьба за правду й красу (нарис з історії скульптури)”, “Архітектурні зразки Єгипту, Ассирії, Греції та Риму та їх зв'язок із загальним устроєм життя народу”. Маючи досвід викладання, підготував рецензію на методичну брошуру Юровського “Лепка в школі”, яка була надрукована в журналі “Радянська освіта” у 1928 р.⁵

Як згадувала дружина, Іван Васильович був освіченою людиною, знав, крім української та російської мов, французьку та латинь, закінчив Чернігівське музичне училище по класу віолончелі, добре грав у шахи⁶.

У повоєнний період художник багато і плідно працював, створював пейзажі, натюрморти, портрети у реалістичному стилі. Свідченням цьому – 32 етюди і 3 фотоальбоми замальовок, які відклалися в особовому фонді художника⁷. Серед його робіт – відомі картини “Похмурий день”, “У фашистській тюрмі”, “Осінь”, “Риби”, “Вечір”, “Старий Чернігів” тощо⁸.

Талановитий педагог і науковець, який відіграв важливу роль у тогочасному українському творчому процесі, помер 31 грудня 1958 р. у м. Чернігові, де й похований.

Іван Лисичин був всебічно обдарованою людиною, одним із тих художників, чий творчий потенціал використовувався для роботи у різних умовах.

Про викладача і художника І. В. Лисицина підготовлено і опубліковано низку статей музейних працівників та працівників освітніх закладів, зокрема С. Курач, О. Пригодницької, А. Боровика.

¹ Держархів Чернігівської обл., ф. Р-1375, оп. 1, спр. 3, арк. 2.

² Там само, спр. 27, арк. 1–2.

³ Там само, арк. 2.

⁴ Там само, арк. 4–5.

⁵ Там само, арк. 3.

⁶ Там само, арк. 5.

⁷ Там само, арк. 6.

⁸ Там само, спр. 11, арк. 1.

The article highlights the life and career of the artist and pedagogue Ivan Vasyliovych Lysytsyn, who played an important role in the cultural life of Chernigiv based on archival documents.

Key words: I. V. Lysytsyn; the artist; the sculptor; the teacher; the Chernihiv Teacher's Institute (Chernigiv Institute of Education); Chernigiv Society of Artists; the personal fond.